

„Ellenforradalmi” sajtószemle

A miről nem beszélünk, az nem is létezik. Ezt az alapvető követte a PÁRT és hivatalos lapja október 23-án, még akkor is, amikor már filmek, tanulmányok és rádiós „dokumentumjáték” is foglalkozott az „ellenforradalommal”, igaz, az év más napjain. „Üdítő kivétel” 1986, amikor a 30 éves évfordulóról egy sorozattal emlékezik meg a Népszabadság, azt bizonyítgatva, hogy 1956-ban ellenforradalom játszódott le. S talán csak a figyelmetlenségben múltott, hogy éppen október 23-án jelent meg színikritika a forradalom után bebörtönzött író, **Eörsi István Hordók** című darabjának előadásáról. És hogy miről olvashattunk akkor e nevezetes napokon? Ebből ad egy kis ízelítőt összeállításunk.

Október hagyományosan a kongresszusok időszaka, derül ki az újságot lapozgatva. 1957-ben a Népfőnt Országos Tanácsának ülése adott alkalmat Kádár János beszédének közlésére. Ez volt az utolsó év, amikor a politika még szükségesnek vélte, hogy az évfordulón is bizonygassa a forradalom létjogosultságát, mivel a demokrácia teljes, és a Népfőnt az a hely, „ahol a párttagok és a pártönkívüliek, a nép politikál”. Csak a gaz, fasiszta ellenforradalmárokat akarták kisajátítani saját céljaikra. De Kádár János szerint az ellenforradalom után a népfőntes összefogás törvényszerű. Az előző év októberében — az imperialisták által támogatott ellenforradalmi felkelés időszakában azonban —, amikor a nemzeti lét és a népi haza fennmaradása került veszélybe, teljesen törvényszerű, hogy pártállásra való tekintet nélkül gyorsan tömörültek mindazok, akik a haza és a nép boldogulását óhajtják. Ez valóságos, az életben végbement tömörülés, amely 1956. november 4. óta egészségesen fejlődik.

Olvashatunk még az új KISZ-ről, amely az „ellenforradalom” leverése után „az ifjúság szocialista alapon történő eszmei, politikai szervezetei helyreállítására” jött létre, a szovjet mezőgazdaság hatalmas sikereit hirdeti egy főcím, egy másik pedig Kína első öt éves

tervének eredményeit. Megtudhatjuk, hogy az NDK megkezdte a gépkocsitermelést, Szabó Miklós hírszerző pedig leleplezi az ellenforradalmárokat bécsi szervezkedését. Király Béla például egy étterembe hívta megemlékezésre a „szabadságharcosokat” (sic).

1958-tól már csak a sikerek maradnak. A címlapon kép mutatja be az új izotóplaboratóriumot, beszámoló olvasható arról, hogy véget ért a tanácstag- és képviselőjelölt-állítások, megjelent Kádár János beszédeinek és írásainak gyűjteménye, télen is kielégítő lesz a közellátás, és hogy Apró Antal az MTA nagygyűlésén „a dolgozó nép kulturális színvonalának növelése érdekében” kultúrforradalmat sürget. Talán már ennek jegyében jelent meg egy kritika Lukács György politikai és filozófiai revizionizmusáról. A legtökéletesebb írás talán mégis az, amelynek szerzője elmagyarázza, hogy miért demokratikusabb az egy jelöltet állító hazai választás, mint a nyugati demokráciáké.

„A nyugati tőkés országok zömében bő a választék: fasiszták, a nekik szálláscsináló »mérsekelte« pártok és egyéb pártok tarka sokasága, de számos országban a kommunista párt is, ahol a munkásság ezt kiharcolta. De a »demokratikus« Nyugat-Németországban azonban, ahol mind arcátlanabban élesztik újjá a fasiszta erőket, törvényen kívül helyezték a kommunista pártot. (...)

Ne hánytorgassuk fel azt sem, hogy listakapcsolások, forduló játéka, választási határok sajátos kiigazítása, kaució és ajánlás, betiltás és terror, rendőrrattak és sajtócenzúra, a választójog megnyírálása és nyomdalefoglalás — mindez ezernyi korlát és biztosíték mindenféle váratlan »eredmény« ellen. (...)

Csak hogy egyről megfelekezni látszanak. Mert hát minek engedjünk mi burzsoá listákat indulni a választásokon, és hogyan is engedhetnénk.

Nincs már burzsoáziánk, nincs már nagybirtokosunk, gyártulajdonosunk, bankárunk, nincs is pártjuk, listájuk, s nincs is szükségünk a burzsoákra. Mert hát elégedelünk mi már nélkülik. Likvidáltuk őket. De csináljuk utánuk odaát Nyugaton ezt a játszmát! Ugyan megélné-e a bankár és gyáros urak, nagybirtokosok és részvényesek a munkások, parasztszáműzésével, a munkásosztály, ha úgy tetszik, likvidálásával?”

1959-ben az MSZMP KB ülése foglalja el a címlapot, illetve néhány kép a Péti Nitrogénművek életéből. Megtudjuk, hogy terven felül vállaltak a XIV. kerületiek, és hogy Budapest megértéssel fogadta a vízellátási nehézségeket.

És így folytatódik a sikeresorozat a hatvanas évek közepéig. Témák a címlapokról: szeged-bajai főút átadása, őszi munkák, jó termés, szalmacellulózgyár átadása, darugári eredmények, az öt éves terv finise, valamint pártértekezletek. A nyugati negatív példák sem ritkák. Az alábbi idézet egy 1960 október 23-án Egy NATO-kormány a vádlottak padján címmel jelent meg.

„Ha valaki bebizonyítja, hogy megsértettem az alkotmányt, kész vagyok az akasztófára menni” — kiáltotta Menderesz miniszterelnök az idén tavasszal a török parlamentben az ellenzék felé, amikor az alkotmány megsértésével, politikai ellenfeleinek terrorizálásával, állami pénzügyi eszközök törvénytelen felhasználásával vádolták. S mit tesz Allah, azóta a vád bebizonyosodott, s Menderesz, ha nem is jószántából — eljutott az akasztófa alá. (...)

Az ügyész ugyanis Atatürk hagyományainak meggyalázásáért halálbüntetést szabott ki Eisenhower török barátainak fejére.”

1966-ban az SZKP időzített ekkorra XXII. kongresszusát, s a beszámoló megöltötték a vasárnapi lapot. Ekkortól azon-

ban egyre gyakrabban találunk az október 23-i számokban is írásokat az élet apró-cseprő nehézségeiről, ellentmondásairól. Az 1966-os vezércikkben azt kifogásolták, hogy egyeseket azért ér hátrány a munkahelyükön, mert túl sok társadalmi munkát végeznek, s a főnökeik attól félnek, hogy ez kötelező feladataik rovására megy.

1968 a csehszlovákiai intervenció éve. Az október 23-i szám párhuzamot von 1956-tal.

„Csehszlovákia jövőjét nálunk senki sem féltette attól, hogy a CSKP a szocializmusnak az ország viszonyait számba vevő sajátosságait kereste, nem féltette a január előtti hibák tényleges kijavításától, ahogy nem féltettük és nem féltjük a szocialista demokrázium kibontakozásától. A szocializmus alapvető vívmányai, alapelvei kerültek veszélybe, a szocialista közösséghez való tartozás. Ezért, és csakis ezért lépett fel az öt szocialista ország — köztük hazánk —, hogy elhárítsa az ellenforradalmi veszélyt, s nem pedig azért, hogy valami kötelező modell lekopirozására szorítsa a csehszlovák elvtársakat.

Minderre eleven bizonyíték a saját példánk. Annak idején a nyugati sajtónak a »sztálinista« mumus visszatéréséről szóló jóslatát ellenére, éppen az ellenforradalommal szemben nyújtott szovjet segítség nyomán erősödött meg az MSZMP marxista-leninista politikai irányvonala, amely egyértelműen szakított a Rákosi idején alkalmazott módszerekkel, és amely a szocializmus egyetemes érvényű alapelveit éppúgy szem előtt tartja, mint az ország történelmi múltjából, fejlődési körülményeiből adódó sajátosságokat.”

A korszak ellentmondásosságát jellemzi, hogy míg a vezércikk a párttitkárok és a munkásság kapcsolatának erősítését szorgalmazza, illetve arról beszél, hogy a párt politikáját kell alkalmazni az üzemben, egy másik írás a menedzser típusú,

az igazi gazdasági vezetőket hiányolja.

Újabb több mint tíz éven át a vezércikkben a tanácsok sikeres munkájáról, a munkaerő-vándorlás elleni sikeres törvénykezéssel, a hivatali munka pontosságának fontosságáról, valamint arról olvashatunk, hogy a betakarítás még mindig nem elég hatékony. Még 1980-ban is a zöldségek téli tárolása volt a vezető téma. A bosszantó hiányosságokról is szót ejtenek, például, hogy az édesipari termékek súlya nincs rendben, de súlyos problémák nem léteznek. 1980. október 23-án is folyt a tej a zacskókból, de „a polcok roskadoztak az áruktól és többféle tejből is lehetett válogatni”.

A gazdaság mindeközben rendíthetetlenül fejlődött:

„Az áruellátás színvonala negyedévről negyedévre javult: az előző évekhez képest örvedetesen csökkent a hiánycikkek köre és száma, a jobb kínálat eredményeként a tervet is meghaladóan növekedett a forgalom — állapítja meg a Belkereskedelmi Minisztérium a háromnegyed év áruforgalmát értékelő gyorsjelentésében.” (1977)

1982-ben azután megtudjuk, miért vagyunk még mindig lemaradva az imperialisták mögött. Eredményeink azonban arra biztatnak, fogadjuk el az átmenet nehézségeit.

„Utunk már csak azért sem sima és nyílegyenes, mert a szocialista világrendszer megszületése óta alig több, mint három évtized telt el. Ráadásul a szocializmus útjára a világ iparilag kevésbé fejlett vagy éppen fejletlen országai, a polgári demokratikus tapaszlatoknak is jó részét híján lévő népei léptek. (...)

Tagadhatatlan persze, hogy jelenleg a szocialista országokban is fokozott takarékoságra van szükség az állami kiadások területén, így kénytelenek vagyunk korlátozni a szociális kiadások bővítését. Nálunk azonban nem a gondoknak a tömegekre való áthárítása vezérli az államvezetést, hanem az, hogy miként lehetne tompítani a gaz-

dasági nehézségeknek a tömegeket érintő hatásait, hogyan lehetne megőrizni az elért vívmányokat, megakadályozni a nagycsaládos dolgozókat, a nyugdíjasrétegek helyzetének romlását, miként lehet biztosítani az elért eredmények megőrzését, s jobban jutalmazni azokat, akik eredményesebben dolgoznak. Másszóval, ha a mostani súlyos világgazdasági helyzetben átmenetileg meg is torpannánk az életszínvonal növekedése, nincs ok az elbizonytalanodásra, a szocializmus most is garanciát jelent a munkanélküliséggel, a kapitalizmus okozta perspektívátlansággal szemben.”

Igaz, ugyanebben a számban a vezércikk már a települések önállóbb, kicsit „önkormányzati” jellegű irányítását javasolja.

A harmincéves évfordulón többrészes 1956-os „megemlékezést” olvashatunk. Íme egy kis ízelítő:

„Mai folytatásunkban arról lesz szó, hogy az ellenforradalomba torkolló mély politikai válságból hogyan emelkedett ki az ország egy olyan politikával, amely mind az újrakezdést, mind a folytatást a demokrácia fejlődéséhez kötötte, s amely jelenleg is vezet bennünket. (...)

„Az MSZMP már 1956 decemberében rendkívül fontos elemzést adott az ellenforradalomhoz vezető okokról, és az ismert négy fő ok között első helyen az szerepelt, hogy a Rákosi—Gerő-klikk letért a marxizmus-leninizmus elvi alapjairól és a pártban, a társadalmi és az állameletben elfojtotta a demokráciát. A Nyugat persze nem vette észre, nem akarta észrevenni a magyar konszolidáció biztató jeleit, és abban a párt és a tömegek új alapokon születő kapcsolatának erősödését.”

Két évig ismét a lecsúszszon, a békehullám, a moszkvai nehézbetakarítás és az ország adósságtérhei voltak a vezető témák október 23-án. Valamint egy interjú az ötvenes évek periratairól „Hol vannak az akták?” címen.

1989 már a rendszerváltás jeleit mutatja a Népszabadságnál, amely melléklettel és új hanggal emlékezik immár a forradalomra.

„Hódolat Hungáriának, amiért és ahogyan hosszú hónapok — de lehet, hogy már évek — óta vívja fegyverpogástól mentes, új típusú forradalmát nemcsak magáért, hanem Európáéért is.

Százerek vonultak ki több alkalommal Budapest utcáira 1989-ben, hogy mondatokat mondjanak a zsarnokságról, a kisebbségi üldözöttségéről, hogy demokráciát és jogállamot követeljenek, hogy helyére zökentsék a történelmi tényeket, hogy hallassák hangjukat, jelezzék: vannak. (...)

Előttünk a történelmi dátum: október 23. Ránk fognak szegezni a zárt láncú tévéadás szűkült századvég figyelő kamerái. Reméljük, október 23. után ők is így kezdik kommentárjukat: Hódolat Hungáriának. Mi szerényen, a különböző nézetek egymás mellé sorakoztatásával igyekszünk kivenni részüket az oknyomozásból, s a jövőbe tekintés felelőségéből egyaránt.”

Amiről nem beszéltek harminchárom éven át: a 301-es parcella, „eredeti” állapotában. Az egyik solymászegylet tagjainak kedvenc, szárnyasokban gazdag területe volt, amelyet vadőrök sem őriztek

Eddig nem publikált fotó az '56-os Intézet archívumából